

INKOMENS EN UITGAVEN VAN DE HUISHOUDENS

Methodologie

MEI 2022

INHOUDSTAFEL

1.	Fiscale statistiek van de inkomens	3
1.1.	Fiscale inkomens (aangiften)	3
1.1.1.	Gegevensbronnen	3
1.1.2.	Inhoud van de tabellen en definities	4
1.1.3.	Periode en frequentie van de publicatie	10
1.1.4.	Interpretatie van de gegevens	10
1.2.	Fiscale inkomens (privéhuishoudens)	12
1.2.1.	Gegevensbronnen	12
1.2.2.	Inhoud van de tabellen en definities	13
1.2.3.	Periode en frequentie van de publicatie	15
1.2.4.	Interpretatie van de gegevens	15
2.	Huishoudbudgetonderzoek	17
3.	Regionale rekeningen	20
3.1.	Inkomensrekeningen van de huishoudens (INR)	20
3.1.1.	DEFINITIE VAN DE VARIABELEN VAN DE PRIMAIRE INKOMENSVERDELINGSREKENING	20
3.1.2.	DEFINITIE VAN DE VARIABELEN VAN DE SECUNDAIRE INKOMENSVERDELINGSREKENINGEN	21
3.2.	Uitbreiding van de inkomensrekeningen van de huishoudens	23
3.3.	Regionale verdeling van de consumptieve bestedingen	23

COLOFON

Auteur

perspective.brussels
Naamsestraat 59 – 1000 Brussel

Datum realisatie

mei 2022

Contact

BISA – bisa@perspective.brussels

1. FISCALE STATISTIEK VAN DE INKOMENS

De fiscale statistiek van de inkomens levert informatie op verschillende niveaus:

- > het bedrag en de aard van het inkomen dat wordt ontvangen door personen die in België wonen;
- > het bedrag van de door die personen verschuldigde inkomstenbelasting;
- > de levensstandaard van de huishoudens die in België wonen, benaderd door het bedrag van hun inkomens.

De fiscale statistiek van de inkomens wordt opgesteld op basis van administratieve gegevens die worden verzameld via de aangiften in de personenbelasting die jaarlijks worden ingediend door personen die in België wonen.

Die informatie die wordt ingezameld door de FOD Financiën, wordt samengevoegd in een database die IPCAL wordt genoemd. Die database wordt vervolgens doorgestuurd naar Statbel, het Belgisch federaal statistiekbureau, dat ze verwerkt om zo geaggregeerde statistieken op te maken die vervolgens publiek worden verspreid.

Daarenboven ontvangt het BISA niet-geaggregeerde, maar reeds gedeeltelijk door Statbel verwerkte gegevens uit de database IPCAL. Die gegevens worden gebruikt om het aanbod van Statbel op het gebied van de fiscale statistiek van de inkomens aan te vullen. Dat maakt het mogelijk om geaggregeerde gegevens op het niveau van de Brusselse wijken te publiceren op de website van de Wijkmonitoring of om de inkomensgegevens te combineren met bevolkingsgegevens uit het Rijksregister.

1.1. FISCALE INKOMENS (AANGIFTEN)

De statistieken in de tabellen in dit hoofdstuk zijn uitsluitend gebaseerd op de inhoud van de IPCAL-database, die door Statbel wordt verwerkt¹.

1.1.1. Gegevensbronnen

Elk jaar moeten de inwoners van België een aangifte in de personenbelasting invullen die ze bij de FOD Financiën indienen. Naast bepaalde gegevens over hun persoonlijke situatie en gezinslasten moeten zij vooral het bedrag van de aan belasting onderworpen inkomsten vermelden dat zij in het voorgaande jaar hebben ontvangen. De FOD Financiën verwerkt die aangiften en berekent voor elke aangifte een totaal netto belastbaar inkomen dat als basis zal dienen voor de berekening van de verschuldigde belasting.

De informatie in de belastingaangiften en de bedragen die in de verschillende fasen van de berekening van de belasting zijn vastgesteld, worden door de FOD Financiën samengevoegd in een database die IPCAL wordt genoemd.

¹ Met uitzondering van "Gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner" en "Gemiddeld inkomen na belastingen per inwoner", waarvoor het aantal inwoners wordt berekend op basis van het Rijksregister.

De inhoud van die IPCAL-database wordt vervolgens doorgestuurd naar Statbel. In juni van het jaar dat volgt op het betreffende aanslagjaar² legt Statbel definitief de inhoud van de IPCAL-databank vast en verwerkt het de inhoud ervan om de fiscale statistieken van de inkomens op te stellen. De verspreiding van die statistieken vindt meestal plaats in het najaar.

Die verspreiding vindt plaats in drie verschillende vormen, allemaal via de website van Statbel:

- > Excelbestanden van tabellen met:
 - algemene statistieken per gemeente of per statistische sector;
 - of statistieken die zijn uitgesplitst naar verschillende variabelen (inkomenscategorie, inkomensklasse, leeftijdsgroep, aantal personen ten laste enz.) op minder precieze geografische niveaus.
- > Tabellen “op maat” via de interactieve tool be.STAT.
- > “Open data”-bestanden van geaggregeerde statistieken op het niveau van de gemeenten of de statistische sectoren.

Aangezien zowel het BISA als Statbel lid zijn van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek, is bovendien een overeenkomst opgesteld zodat het BISA kan werken met niet-geaggregeerde gegevensbestanden uit de IPCAL-database die al gedeeltelijk door Statbel zijn verwerkt. Zo beschikt het BISA voor elke aangifte over vrij gedetailleerde informatie over de woonplaats, de leeftijd en het geslacht van de aangevers, het aantal personen ten laste en de verschillende bedragen afkomstig uit de berekening van het totale netto belastbaar inkomen (belastbaar inkomen per inkomenscategorie enz.) en de verschuldigde belasting. Zo kan het BISA geaggregeerde statistieken 'op maat' opmaken om analyses uit te voeren die specifiek zijn voor de realiteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of te antwoorden op specifieke vragen die aan het BISA worden gesteld.

1.1.2. Inhoud van de tabellen en definities

De tabellen in het Excelbestand die betrekking hebben op de “Fiscale inkomens (aangiften)” presenteren statistieken die:

- > ofwel rechtstreeks overgenomen zijn van de gegevens die Statbel via hun website verspreidt;
- > ofwel berekend zijn op basis van gegevens die Statbel via hun website verspreidt;
- > ofwel geproduceerd zijn op basis van de uitgesplitste gegevensbestanden die door Statbel aan het BISA ter beschikking zijn gesteld.

Dit bestand is onderverdeeld in vier secties.

Totaal netto belastbaar inkomen en aantal aangiften

De basis voor de fiscale statistiek is het **totaal netto belastbaar inkomen per aangifte**.

Elk jaar zijn de **rijksinwoners** verplicht een **belastingaangifte** in te dienen bij de FOD Financiën, aangezien zij onderworpen zijn aan de **personenbelasting**. Dat betekent dat zij elk jaar een belasting moeten betalen die berekend wordt op basis van hun **belastbaar inkomen** en hun persoonlijke situatie.

² Zo bevroor Statbel in juni 2020 de IPCAL-database die voor het aanslagjaar 2019 was ontvangen en die betrekking heeft op de inkomsten die de belastingplichtigen in 2018 hebben ontvangen. Daardoor werden de statistieken over de inkomens van 2018 verspreid in het najaar van 2020.

Het jaar waarin de belastingplichtige zijn aangifte moet invullen en indienen heet het **aanslagjaar** (y). Die aangifte heeft betrekking op de inkomsten die ontvangen zijn in het voorgaande jaar, het **inkomstenjaar** (y-1) genoemd. De **statistische tabellen op de website van het BISA geven altijd cijfers per inkomstenjaar weer**, niet per aanslagjaar.

De **rijksinwoners**, die onderworpen zijn aan de personenbelasting, zijn personen die³ in België hebben gevestigd. Dat is het geval voor alle natuurlijke personen die in het rijksregister zijn ingeschreven, tenzij zij het tegendeel bewijzen.

Er zijn twee soorten **aangiften** in de personenbelasting:

- > De **gemeenschappelijke aangiften**: deze aangiften worden ingediend door gehuwde koppels of koppels die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd bij een gemeenteadministratie in België. Ze omvatten dus de belastbare inkomens van twee personen. De berekening van de belasting gebeurt afzonderlijk tussen de echtgenoten, maar de belasting is gemeenschappelijk zodat de echtgenoten kunnen profiteren van mechanismen⁴ om het bedrag van de verschuldigde belasting te verminderen.
- > De **individuele aangiften**: deze aangiften hebben betrekking op alle andere personen. Een ongehuwd koppel dat op een gemeenschappelijk adres woont en geen verklaring van wettelijke samenwoning heeft afgelegd, zal dus twee afzonderlijke aangiften indienen.

Het is dus belangrijk om een duidelijk onderscheid te maken tussen het **begrip huishouden, in administratieve zin**, en het begrip **fiscaal huishouden**.

- > Volgens de **administratieve** gegevens, die gebaseerd zijn op de inhoud van het Rijksregister, maken alle personen met dezelfde wettelijke woonplaats deel uit van hetzelfde huishouden.
- > Volgens de **fiscale** gegevens bestaan de huishoudens uit:
 - de belastingplichtige en de persoon of personen die hij aangeeft als fiscaal ten laste in geval van individuele aangiften;
 - de echtgenoten en de persoon (personen) die zij aangeven als fiscaal ten laste in geval van gezamenlijke aangiften.

Hoewel dit niet expliciet wordt vermeld, zijn personen jonger dan 18 jaar er over het algemeen niet toe gehouden een belastingaangifte in te dienen, behalve wanneer ze inkomsten hebben ontvangen, bijvoorbeeld binnen het kader van een “studentenjob”. Omgekeerd wordt iedereen die 18 jaar of ouder is, uitgenodigd om een aangifte in te dienen, ook al is hij/zij student en/of heeft hij/zij geen inkomen ontvangen.

Op basis van de inhoud van elke aangifte maakt de FOD Financiën verschillende berekeningen en stelt zo verschillende tussenliggende bedragen vast om het bedrag van de door elk fiscaal huishouden verschuldigde belasting te kunnen bepalen.

Op basis van die informatie kan Statbel voor elke aangifte het bedrag berekenen dat als basis dient voor de fiscale statistiek van de inkomens: het **totaal netto belastbaar inkomen**.

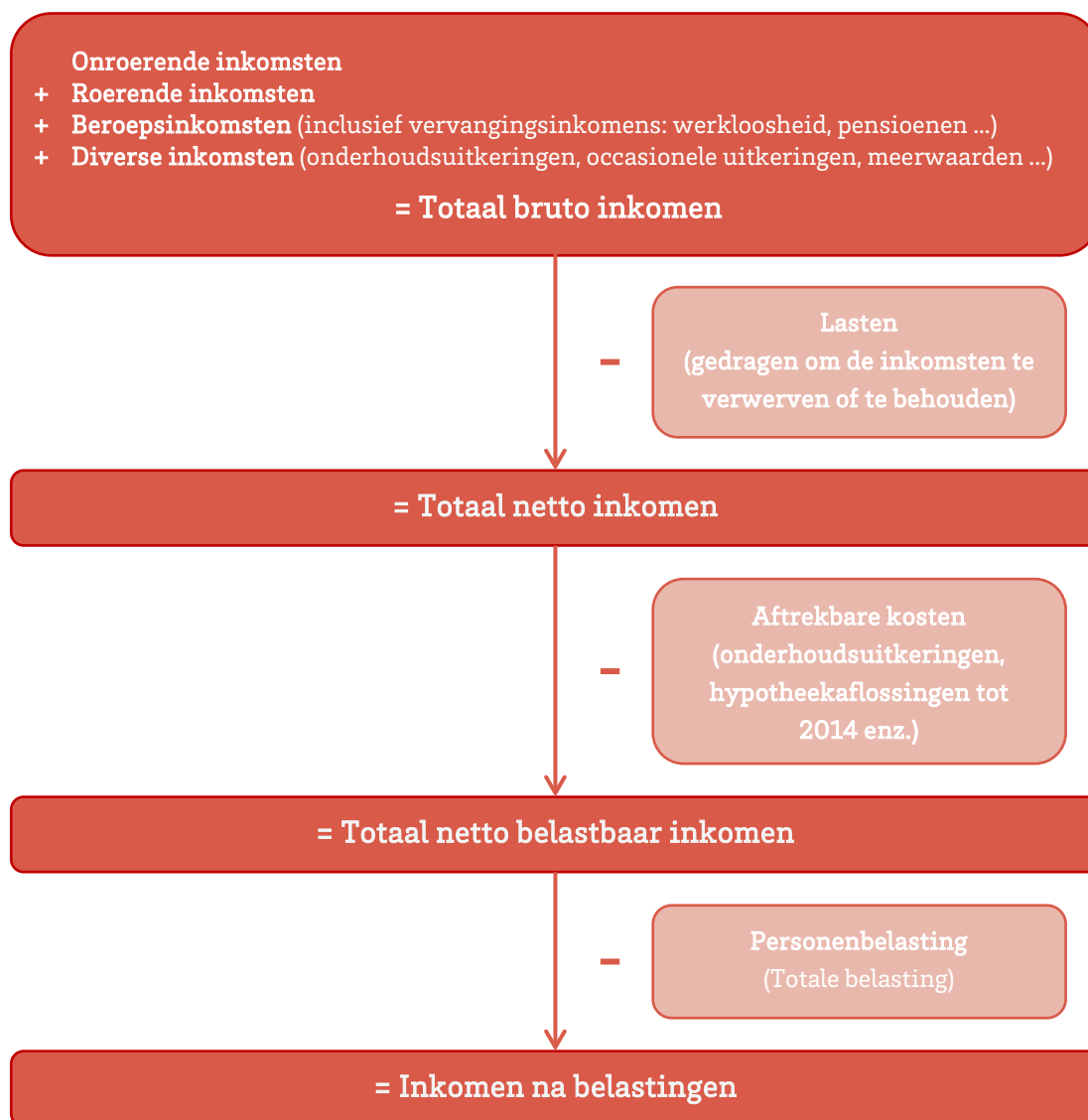
³ Of de zetel van hun fortuin.

⁴ Het belangrijkste mechanisme van dit type is het huwelijksquotiënt. Het wordt toegepast bij een koppel waarbij de ene huwelijkspartner een aanzienlijk hoger inkomen heeft ontvangen dan de andere. Een deel van de inkomsten van eerstgenoemde wordt vervolgens overgeheveld naar de laatstgenoemde vóór de berekening van de belasting, wat leidt tot een vermindering van het totale bedrag van de verschuldigde belasting.

Aangezien de berekening van de belastingen een complexe en voortdurend evoluerende aangelegenheid is, worden hier alleen algemene principes besproken om de inhoud van de gepresenteerde statistieken te helpen begrijpen.

Het **totaal netto belastbaar inkomen** is gelijk aan de som van de **netto-inkomens** min het bedrag van de **aftrekbare kosten**.

Om het totaal netto inkomen te bepalen, wordt het door de belastingplichtigen aangegeven bruto inkomen eerst in vier categorieën ingedeeld:

- > De **beroepsinkomsten**: dit is de belangrijkste inkomstencategorie, die betrekking heeft op ofwel inkomsten die worden ontvangen in het kader van de uitoefening van een beroepsactiviteit, ofwel de vervangingsinkomens. Ze kunnen worden onderverdeeld in zeven categorieën:
 - de bezoldigingen van de werknemers (vóór aftrek van de bedrijfsvoorheffing en met inbegrip van het vakantiegeld, voordelen van alle aard zoals bedrijfswagens enz.);
 - de bezoldigingen van bedrijfsleiders;

- de bezoldigingen van meewerkende echtgenoten (zonder eigen sociaal statuut);
 - de winsten van de landbouw-, industriële en commerciële exploitatie;
 - de baten van vrije beroepen;
 - de winsten en baten uit vorige beroepsactiviteiten;
 - de vervangingsinkomens:
 - o pensioenen en brugpensioenen;
 - o werkloosheidsuitkeringen;
 - o ziekte- en invaliditeitsvergoedingen ...
- > De **onroerende inkomsten**: deze omvatten voornamelijk geïndexeerde en geherwaardeerde kadastrale inkomsten van onroerende goederen die eigendom zijn van de belastingplichtigen of de werkelijk ontvangen huurgelden uit de verhuur van hun goed(eren). Op vereenvoudigde wijze:
- De aangifte van het kadastraal inkomen zal eerder gelden voor tweede verblijfplaatsen of woningen die worden verhuurd aan natuurlijke personen die deze niet voor beroepsdoeleinden gebruiken.
 - De aangifte van de ontvangen huurgelden zal van toepassing zijn wanneer het onroerend goed wordt verhuurd aan een natuurlijk persoon, die het gebruikt voor de uitoefening van zijn beroepsactiviteit, of aan een bedrijf.
- > De **roerende inkomsten**: deze bestaan voornamelijk uit interesten, dividenden en een deel van de auteursrechten. In het algemeen is de aangifte van deze inkomsten niet verplicht wanneer ze aan de bronheffing zijn onderworpen als ze via de bevrijdende roerende voorheffing worden geïnd of wanneer ze niet belastbaar zijn omdat ze lager zijn dan het vrijgestelde bedrag. Het inkomstenjaar 2012 (aanslagjaar 2013) is echter een uitzondering. Een hervorming, die uiteindelijk werd afgebouwd en vanaf het volgende jaar werd afgeschaft, was bedoeld om het principe van de bevrijdende roerende voorheffing af te schaffen. Dat heeft geleid tot een aanzienlijke toename van de aangifte van dit soort inkomsten, die zichtbaar is in de statistieken.
- > De **diverse inkomsten**: ze hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze ontvangen zijn buiten de uitoefening van een beroepsactiviteit. Afgezien van onderhoudsuitkeringen, die een terugkerend en in principe regelmatig karakter vertonen, zijn de diverse inkomsten over het algemeen eenmalige of occasionele inkomsten zoals inkomsten uit de collaboratieve economie⁵, toevallige winsten en baten, meerwaarde op gebouwde onroerende goederen, meerwaarde op gronden, meerwaarde verwezenlijkt bij de overdracht van aandelen uit belangrijke deelnemingen enz.

Een aantal **sociale overdrachten** zijn daarentegen **vrijgesteld van belasting** en moeten dus niet door de belastingplichtigen worden aangegeven. Het gaat voornamelijk om kinderbijslagen, geboorte- en adoptietoelagen, het (equivalent) leefloon, toelagen voor gehandicapten enz. Bovendien is het beroepsinkomen dat wordt ontvangen in het kader van een tewerkstelling bij **internationale organisaties** (NAVO, Europese Unie, SHAPE enz.) onderworpen aan een specifiek belastingstelsel en is het over het algemeen **niet belastbaar in België**.

De regels die moeten worden toegepast voor de overgang van **belastbaar bruto-inkomen naar belastbaar netto-inkomen** verschillen naar gelang het soort inkomen, maar over het algemeen worden de kosten voor de verwerving of het behoud van het inkomen in mindering gebracht.

Het is daarom belangrijk om het begrip netto-inkomen, dat gewoonlijk wordt gebruikt om te verwijzen naar het inkomen dat een huishouden na belastingen ter beschikking heeft, niet te verwarren met het belastbaar netto-inkomen waar nog geen belastingen van zijn afgetrokken.

⁵ Vanaf het inkomstenjaar 2017 (aanslagjaar 2018).

Zodra het totale netto-inkomen voor een aangifte is vastgesteld, moet het bedrag van de **afrekbare kosten** in mindering worden gebracht om te komen tot het totaal netto belastbaar inkomen van de aangifte. Bepaalde uitgaven van huishoudens in het inkomstenjaar komen in aanmerking voor een belastingvoordeel. Dat belastingvoordeel kan twee vormen aannemen, afhankelijk van het soort uitgaven:

- > een daling van het belastbaar inkomen, met als gevolg een verlaging van de verschuldigde belasting;
- > of een rechtstreeks op het belastingbedrag toe te passen vermindering.

Tijdens de aanslagjaren 2013 en 2015 is de wetgeving ter zake ingrijpend gewijzigd. Veel uitgaven die vroeger in aanmerking kwamen voor een vermindering van het belastbaar inkomen, hebben nu de vorm van belastingverlagingen. Ze vallen dus niet meer onder de categorie 'afrekbare uitgaven' voor de productie van fiscale statistieken.

Voorbeelden van uitgaven die vóór het inkomstenjaar 2012 in aanmerking kwamen voor een vermindering van het belastbaar inkomen zijn: giften, uitgaven voor kinderoppas of uitgaven voor huisbedienden. Vanaf het inkomstenjaar 2014 hebben alle voordelen met betrekking tot hypotheekleningen de vorm van belastingverminderingen aangenomen. Sindsdien zijn de enige uitgaven die nog recht geven op een vermindering van het belastbaar inkomen de onderhoudsuitkeringen. Die wijzigingen hebben uiteraard een impact op de fiscale statistieken van de inkomens aangezien het totaal netto belastbaar inkomen van de belastingplichtigen die dit soort uitgaven aangeven niet meer dienovereenkomstig wordt verlaagd.

De tabellen in dit deel geven het aantal aangiften of het totaal netto belastbaar inkomen per inkomstenjaar en per **geografische entiteit** weer. Om te bepalen in welke geografische entiteit een aangifte moet worden geboekt, wordt het begrip 'gemeente van aanslag' gebruikt. Aangezien een deel van de door de belastingplichtigen verschuldigde belasting ten goede komt aan de gemeenten en de gewesten, moet de FOD Financiën die gemeente van aanslag vastleggen. Die stemt overeen met de gemeente waar de belastingplichtige gedomicilieerd is op 1 januari van het aanslagjaar. Het gaat dus niet noodzakelijkerwijs om de gemeente waar de belastingplichtige daadwerkelijk woonde of zelfs waar hij woonde op het moment dat hij de aangegeven inkomsten ontving.

Voor de tabellen met het aantal aangiften zijn de **aangiften waarvoor het totaal netto belastbaar inkomen gelijk is aan 0** niet inbegrepen. Het aantal van die aangiften met nul belastbaar inkomen wordt weergegeven in de tabel waarin de aangiften zijn uitgesplitst naar inkomensklasse. Een aangifte met een belastbaar inkomen gelijk aan nul betekent niet noodzakelijk dat de leden van het fiscale huishouden geen financiële middelen hebben. Ze kunnen bijvoorbeeld:

- > inkomsten ontvangen die zijn vrijgesteld of niet moeten worden aangegeven (zie hierboven). Dat is het geval voor begunstigden van een leefloon of werknemers van internationale organisaties;
- > of profiteren van overdrachten van andere mensen buiten hun fiscaal huishouden. Dat is het geval voor studenten die ouder zijn dan 18 jaar en financieel worden gesteund door hun ouders.

Gemiddeld en mediaan inkomen

In dit deel worden de berekende statistieken voorgesteld door het **totaal netto belastbaar inkomen** of het **inkomen na belastingen** te relateren aan het aantal **inwoners**, **aangevers** of **aangiften**.

Alle statistieken in dit deel worden berekend nadat de **aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen gelijk aan 0** uit de database zijn verwijderd.

Het **gemiddelde totaal netto belastbaar inkomen per inwoner** wordt berekend door het totaal netto belastbaar inkomen te delen door het aantal inwoners van een geografische entiteit.

Het **aantal inwoners** wordt bepaald op basis van de bevolkingsstatistieken, die zelf zijn vastgesteld op basis van het Rijksregister⁶.

Het **gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per aangever** wordt berekend door het totaal netto belastbaar inkomen te delen door het aantal aangevers.

Het **aantal aangevers** wordt berekend door één aangever te tellen voor elke individuele aangifte en twee aangevers voor elke gemeenschappelijke aangifte.

Het **gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per aangifte** wordt berekend door het totaal netto belastbaar inkomen te delen door het **aantal aangiften**. Deze statistiek wordt ook uitgesplitst naar het type aangifte: **gemeenschappelijke aangifte** of **individuele aangifte**.

Het **mediaan totaal netto belastbaar inkomen der aangiften** is gelijk aan het totaal netto belastbaar inkomen van de aangifte die zich in het midden bevindt van de aangiftereeks na rangschikking van alle aangiften volgens het stijgend totaal netto belastbaar inkomen. Zo heeft de helft van de aangiften een totaal netto belastbaar inkomen lager dan dat mediaan inkomen en de andere helft een hoger totaal netto belastbaar inkomen. Deze statistiek wordt ook uitgesplitst door individuele en gemeenschappelijke verklaringen te scheiden.

In vergelijking met het **gemiddelde inkomen** heeft het **mediaan inkomen** het voordeel dat het minder gevoelig is voor extreme waarden. Dat betekent bijvoorbeeld dat de aanwezigheid van een beperkt aantal aangiften met een zeer hoog totaal netto belastbaar inkomen binnen een gemeente minder invloed heeft op de waarde van het mediaan inkomen van die gemeente dan op die van het gemiddelde inkomen. Het mediaan inkomen wordt daarom over het algemeen beschouwd als een betere afspiegeling van het totale inkomensniveau van een bevolking.

Alle hierboven gepresenteerde statistieken voor het totaal netto belastbaar inkomen worden ook voorgesteld voor het **inkomen na belastingen**. Het **inkomen na belastingen** van een aangifte is gelijk aan het totaal netto belastbaar inkomen verminderd met het bedrag van de verschuldigde belasting. Het heeft het voordeel dat het dichterbij het beschikbare inkomen ligt en daardoor het begrip levensstandaard beter benadert.

Welvaartsindex

Om vergelijkingen tussen geografische entiteiten te vergemakkelijken, wordt het **gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per inwoner** hier gepresenteerd in de vorm van een index, de **welvaartsindex** genoemd.

Het BISA stelt deze voor in twee vormen, waarbij de ene als referentie het gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per inwoner van **België** neemt, en de andere dat van het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.

De eerste wordt dus berekend door het gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per inwoner van elke geografische entiteit te delen door dat van België, en het resultaat met 100 te vermenigvuldigen.

Voor de tweede index wordt dezelfde berekening gemaakt, maar dit keer door het gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per inwoner van elke entiteit te delen door dat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

⁶ Zie de methodologie van de statistieken voor het thema 'Bevolking' op de website van het BISA.

Totale belasting en componenten

Voor elke aangifte worden verschillende belastingbedragen berekend op basis van de aangegeven inkomsten.

In eerste instantie is het de **staatsbelasting** die wordt berekend volgens de geldende wetgeving. Met de zesde staatshervorming krijgen de gewesten vanaf het aanslagjaar 2015 (inkomstenjaar 2014) meer fiscale autonomie. Die staatsbelasting omvat dus sindsdien de federale belasting en de gewestbelasting⁷.

Op basis van het bedrag van de staatsbelasting berekent elke gemeente het bedrag van de opcentiemen volgens het geldende tarief, dat van gemeente tot gemeente verschilt. Dat bedrag wordt in de fiscale statistiek van de inkomens **gemeentebelasting** genoemd. Dat is het deel van de belasting dat rechtstreeks aan de gemeenten wordt doorgestort.

Tot slot heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot het inkomstenjaar 2015 een **agglomeratiebelasting** geheven die in principe gelijk is aan 1% van de staatsbelasting. Die agglomeratiebelasting is met ingang van het aanslagjaar 2017 (inkomstenjaar 2016) afgeschaft.

De **totale belasting** is gelijk aan de som van de **staatsbelasting**, de **gemeentebelasting** en de **agglomeratiebelasting**.

1.1.3. Periode en frequentie van de publicatie

De fiscale statistieken van de inkomens worden elk jaar door Statbel gepubliceerd, over het algemeen in het najaar. De publicatie van de tabellen van het BISA volgt doorgaans enkele weken na de publicatie van Statbel. Sommige tabellen (zoals het mediaan inkomen na belastingen) worden in een tweede fase gepubliceerd, zodra de niet-geaggregeerde gegevens door het BISA zijn ontvangen.

1.1.4. Interpretatie van de gegevens

Zoals reeds vermeld, verschaft de fiscale statistiek van de inkomens informatie op verschillende niveaus:

- > het bedrag en de aard van de inkomsten die worden ontvangen door personen die in België wonen;
- > het bedrag van de door die personen verschuldigde inkomstenbelasting;
- > de levensstandaard van de huishoudens die in België wonen, benaderd door het bedrag van hun inkomens.

Die statistieken hebben echter bepaalde beperkingen vanwege de aard van de gegevensbron en het proces dat aan de productie ervan ten grondslag ligt⁸.

Een **eerste beperking**, die betrekking heeft op de drie bovengenoemde vlakken, betreft de **dekkingsgraad van de bevolking**.

Enerzijds zijn niet alle personen die in België verblijven aan de personenbelasting onderworpen, met name de bevolking die illegaal in België verblijft of bepaalde categorieën van diplomatiek personeel.

⁷ De som van die twee belastingen wordt in het fiscale berekeningsproces 'totale belasting' genoemd, maar dekt niet hetzelfde bedrag als het bedrag dat 'totale belasting' wordt genoemd in de fiscale statistiek van de inkomens.

⁸ Een meer gedetailleerde analyse van die beperkingen is uitgevoerd in de Focus van het BISA nr. 14, die kan worden gedownload op de website van het BISA.

Anderzijds moet Statbel de database over de inhoud van de aangiften bevriezen in juni van het jaar dat volgt op het aanslagjaar. Op die datum kunnen er nog steeds belastingplichtigen zijn die hun aangifte niet hebben ingediend of aangiften waarvoor de FOD Financiën het bedrag van de aangegeven inkomsten en de verschuldigde belasting niet definitief heeft kunnen vaststellen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer er een meningsverschil is tussen de belastingplichtige en de FOD Financiën.

Ondanks die elementen blijft de dekkingsgraad van de bevolking zeer breed en van goede kwaliteit.

Een tweede beperking betreft de dekkingsgraad van de inkomens van de bevolking.

Eenzijds zijn bepaalde inkomsten in België volledig **vrijgesteld van belastingen**. Naast bepaalde sociale overdrachten zoals kinderbijslagen, geboorte- en adoptietoelagen, (equivalent) leefloon of uitkeringen voor gehandicapten, is het beroepsinkomen dat wordt ontvangen in het kader van de tewerkstelling in internationale organisaties (NAVO, Europese Unie enz.) onderworpen aan een specifiek belastingstelsel en hoeft dit niet in België te worden aangegeven.

Bovendien worden inkomsten uit zwartwerk naar hun aard niet aangegeven en kunnen ze niet in aanmerking worden genomen in de fiscale statistiek.

Ten slotte worden bepaalde soorten inkomsten door de fiscale statistiek **onderschat**. Het gaat met name om onroerende of roerende inkomsten, al naargelang de geldende regels voor het bepalen van het belastbaar inkomen ter zake.

De eerste twee beperkingen hebben geen uniforme invloed op de verschillende geografische entiteiten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is bijvoorbeeld meer getroffen door verschillende aspecten ervan:

- > Het personeel van de ambassades en diplomatieke missies, die zich vaak op het Brussels grondgebied bevinden, woont er ook vaak en is niet onderworpen aan de belasting in België.
- > Illegaal verblijvende personen en kandidaat-vluchtelingen zijn er meer uitgesproken aanwezig.
- > De aanwezigheid van kantoren van vele belangrijke internationale organisaties op zijn grondgebied betekent dat veel van hun werknemers, die zijn vrijgesteld van belasting op hun beroepsinkomsten, daar hun domicilie vestigen.
- > Het aandeel van de bevolking dat een leefloon (of een equivalent daarvan) ontvangt, is hoger dan in de andere gewesten.

Een **derde beperking** van de fiscale statistiek van de inkomens houdt verband met de **evolutie van de belastingwetgeving en de administratieve praktijken** voor het in aanmerking nemen van aangiften.

Tot 2005 werden veel aangiften niet ingekohierd door de FOD Financiën omdat hun belastbaar inkomen gelijk was aan nul of te laag was om te worden belast. Ze werden bijgevolg niet meegeteld voor het opmaken van de fiscale statistieken en de dekking van de bevolking was beperkter. Het inkohieren is geleidelijk aan veralgemeend en is nu bijna systematisch.

Bovendien evolueren de regels die aan de grondslag liggen voor het berekenen van het totaal netto belastbaar inkomen regelmatig. Voorbeelden hiervan zijn de uitzonderlijke verplichting om bepaalde roerende inkomsten voor het aanslagjaar 2013 aan te geven of de omzetting van bepaalde aftrekbare uitgaven in belastingverminderingen (zie hierboven).

Als gevolg daarvan kan de vergelijking van de fiscale statistieken in de loop van de tijd vertekend zijn en tot verkeerde conclusies leiden. Bovendien worden niet alle geografische entiteiten noodzakelijkerwijs op dezelfde wijze beïnvloed en kunnen uiteenlopende ontwikkelingen van de ene entiteit tot de andere gedeeltelijk worden verklaard door de genoemde wetgevende of administratieve wijzigingen.

De **laatste beperkingen** die moeten worden benadrukt, hebben vooral betrekking op de **interpretatie van de fiscale statistieken als indicatoren van de levensstandaard**. Over het algemeen worden de analyses van de levensstandaard uitgevoerd op basis van het beschikbare inkomen en op het niveau van de huishoudens. Dit kan echter niet alleen op basis van de fiscale statistieken worden gedaan:

- > Het **beschikbaar inkomen** kan niet worden berekend via de inhoud van de aangiften en de berekening van de belasting. Het is immers zo, zoals hierboven reeds aangehaald, dat bepaalde inkomsten vrijgesteld of onderschat worden. Voor een benadering inzake levensstandaard wordt echter geadviseerd om het inkomen na belastingen te nemen aangezien de belasting al in mindering is gebracht.
- > Het begrip **“fiscaal huishouden”**, dat overeenkomt met een aangifte, verschilt van het gangbare begrip 'huishouden', dat wordt opgevat als een groep personen die dezelfde woning delen en samenwonen (zie hierboven). Voor de analyse van de levensstandaard is het echter belangrijk om rekening te houden met de omvang en de samenstelling van de huishoudens om de levensstandaard van hun leden vast te stellen. Aangezien de omvang en de samenstelling van de huishoudens sterk kan verschillen van de ene geografische entiteit tot de andere, kunnen vergelijkingen van de levensstandaard op basis van de fiscale statistiek vertekend zijn. Die beperking kan worden opgeheven door de fiscale statistiek te combineren met de bevolkingsgegevens uit het rijksregister, zoals voorgesteld door het BISA in de tabellen in sectie 1.2 “Fiscale inkomens (privéhuishoudens)” (zie hieronder).

Ondanks die beperkingen is de **fiscale statistiek van de inkomens**, vanwege de vrijwel volledige dekking van de bevolking, de kwaliteit van de administratieve gegevens over bepaalde soorten inkomens (met name beroepsinkomens) en de beschikbaarheid van niet-geaggregeerde gegevens, een **waardevolle bron van informatie over het inkomen en de levensstandaard van de bevolking**.

Het is ook een centraal instrument voor het bestuderen van het vermogen van de bevolking om bij te dragen aan de financiën van de verschillende geografische entiteiten.

1.2. FISCALE INKOMENS (PRIVÉHUISHOUDENS)

De in dit hoofdstuk voorgestelde tabellen zijn opgesteld door het kruisen van de inhoud van de IPCAL-database over de inkomens, aangepast door Statbel, met de bevolkingsgegevens uit het rijksregister, die eveneens door Statbel worden verwerkt.

Het doel van het kruisen van die twee databanken is het produceren van inkomensstatistieken op het niveau van de huishoudens. Dit maakt het mogelijk:

- > een beter begrip te krijgen van de levensstandaard van de bevolking via een inkomen per persoon dat rekening houdt met de omvang en de samenstelling van de huishoudens;
- > om betrouwbaardere vergelijkingen te maken tussen geografische entiteiten of in de tijd, aangezien ze niet worden beïnvloed door enig verschil in de structuur van de huishoudens.

1.2.1. Gegevensbronnen

Er worden twee afzonderlijke gegevensbronnen gecombineerd om de statistieken in deze sectie te produceren:

- > de individuele demografische databank van het Rijksregister, verwerkt door Statbel;

- > de IPCAL-database van de FOD Financiën over de fiscale inkomens, verwerkt door Statbel.

De eerste database wordt in detail beschreven in de methodologische documenten van het thema “Bevolking”, die op de website van het BISA kunnen worden geraadpleegd.

De tweede database wordt in dit document beschreven onder punt 1.1.1 van de sectie 1.1 “Fiscale inkomens (aangiften)”.

De combinatie van informatie uit de twee databases gebeurt op individueel niveau. Met behulp van een gecodeerde individuele identificatiecode die voor beide databases gemeenschappelijk is, bevat de nieuwe gekoppelde database demografische en inkomensgegevens voor elk individu.

Voor elk individu is het mogelijk om onder andere de volgende informatie te achterhalen:

- > de statistische sector en de gemeente waar hij officieel gedomicilieerd is;
- > de identificatiecode en het type huishouden waartoe hij behoort;
- > zijn geboortedatum;
- > zijn geslacht;
- > zijn nationaliteit;
- > zijn totaal individueel belastbaar netto-inkomen en het totaal belastbaar inkomen van de aangifte die hij samen met zijn echtgeno(o)t(e) heeft ingediend (indien hij/zij gehuwd is of wettelijk samenwoont);
- > het netto belastbaar inkomen naar type inkomen.

1.2.2. Inhoud van de tabellen en definities

De in dit deel voorgestelde statistieken zijn in twee groepen verdeeld:

- > de eerste bevat de statistieken die gebaseerd zijn op het **equivalent totaal netto belastbaar inkomen**;
- > de tweede bevat de statistieken die gebaseerd zijn op het **equivalent inkomen na belastingen**.

Het concept van het **equivalent inkomen** wordt gebruikt om verschillen in grootte en samenstelling tussen de huishoudens te neutraliseren, zodat de inkomens van de leden van het huishouden op een meer eerlijke manier kunnen worden vergeleken.

Bij deze methode wordt ervan uitgegaan dat alle leden van hetzelfde huishouden dezelfde levensstandaard hebben en dus hetzelfde inkomen, het **equivalent inkomen**, ontvangen. Om dat te berekenen wordt het totale inkomen van het huishouden gedeeld door het aantal **consumptie-eenheden** waaruit het is samengesteld.

Het totale inkomen van een huishouden wordt niet simpelweg gedeeld door het aantal leden van het huishouden, omdat men ervan uitgaat dat een huishouden dat uit vier personen bestaat niet vier keer het inkomen van een huishouden dat uit één persoon bestaat nodig heeft om aanspraak te kunnen maken op dezelfde levensstandaard. Dat is te danken aan de schaalvoordelen die het samenleven mogelijk maakt. Zo is de huur voor een vierpersoonswoning over het algemeen niet vier keer zo hoog als de huur voor een eenpersoonswoning; het is niet nodig om vier keer zo veel energie te gebruiken om een vierpersoonswoning te verwarmen; een aantal zaken zoals een vaatwasser, wasmachine, enz. hoeven niet in viervoud te worden aangeschaft, enz.

Om het aantal **consumptie-eenheden** waaruit een huishouden bestaat te bepalen, wordt rekening gehouden met het aantal leden en hun leeftijd. Zo wordt aan elk lid een gewicht toegekend op basis van zijn of haar leeftijd. De equivalentieschaal die voor de statistieken in deze sectie wordt toegepast, is de “gewijzigde schaal van de OESO”. Het is de schaal die momenteel het meest wordt gebruikt. Het gewicht van elk lid is als volgt vastgesteld:

- > De eerste volwassene in het huishouden heeft een gewicht van 1.
- > Leden van 14 jaar of ouder hebben een gewicht van 0,5.
- > Leden jonger dan 14 jaar hebben een gewicht van 0,3.

Wanneer de gewichten van alle leden van een huishouden worden samengeteld, bekomt men het aantal consumptie-eenheden van het huishouden.

Om het **equivalent inkomen van** een persoon te berekenen, moet het totaal inkomen van het huishouden waarvan hij of zij lid is, dus worden gedeeld door de omvang van het huishouden, in termen van het aantal consumptie-eenheden.

De begrippen “**totaal netto belastbaar inkomen**” en “**inkomen na belastingen**” worden gedefinieerd in deel 1.1.2 van punt 1.1 “Fiscale inkomens (aangiften)” van dit document. Het **totaal netto belastbaar inkomen** van een huishouden is gelijk aan de som van het individueel totaal netto belastbaar inkomen⁹ van elk van zijn leden. Het **inkomen na belastingen** van een huishouden is gelijk aan de som van het individueel inkomen na belastingen¹⁰ van elk van zijn leden.

Ter herinnering heeft het **inkomen na belastingen** het voordeel dat het dichter bij het beschikbare inkomen ligt en daardoor het begrip levensstandaard beter benadert.

De **referentiepopulatie** voor de statistieken in deze sectie bestaat uit de personen die zijn opgenomen in het Statbel-bestand dat wordt gebruikt om de officiële bevolking van België vast te stellen. Sommige personen die opgenomen zijn in de IPCAL-database voor de inkomens, die door Statbel wordt verwerkt, worden hier dan ook buiten beschouwing gelaten.

⁹ Het individueel totaal netto belastbaar inkomen kan worden aangepast door het huwelijksquotiënt. Het huwelijksquotiënt is een mechanisme dat kan worden toegepast op gemeenschappelijke aangiften van echtgenoten wanneer een van de aangevers een veel hoger inkomen heeft dan zijn of haar echtgenoot. Dat mechanisme stelt hen in staat om een deel van hun beroepsinkomsten over te dragen van de ene echtgenoot naar de andere om zo het bedrag van de verschuldigde belasting te verminderen. Die correctie is alleen nuttig in een beperkt aantal gevallen waarin echtgenoten volgens de fiscale statistiek een gemeenschappelijke belastingaangifte hebben ingediend, maar volgens de bevolkingsgegevens geen deel uitmaken van hetzelfde huishouden.

¹⁰ Het inkomen na belastingen op individueel niveau is altijd een schatting voor personen die een gemeenschappelijke aangifte hebben ingediend, omdat de belasting wordt berekend op het niveau van de gehele aangifte en niet op individueel niveau. Voor deze gemeenschappelijke aangiften wordt het individuele inkomen na belastingen hier geschat naar verhouding van het aandeel van het belastbare inkomen van elk van de aangevers in het totaal belastbaar inkomen van de aangifte. Bijvoorbeeld, als het belastbaar inkomen van aangever A gelijk is aan 60% van het totaal belastbaar inkomen van de aangifte, dan is het individueel inkomen na belastingen van aangever A gelijk aan 60% van het totaal inkomen na belastingen van de aangifte. Gezien het progressieve karakter van de belasting kan deze schatting min of meer ver van de werkelijkheid liggen. Het inkomen na belasting van de mede-aangever met het hoogste belastbaar inkomen wordt waarschijnlijk overschat, terwijl dat van de mede-aangever met het laagste belastbaar inkomen waarschijnlijk wordt onderschat. In de overgrote meerderheid van de gevallen heeft deze schatting geen invloed op de statistieken, aangezien de individuele inkomens na belastingen van elke aangever worden samengeteld bij de berekening van het inkomen na belastingen van het huishouden. Net zoals voor het huwelijksquotiënt heeft ze enkel invloed in zeldzame gevallen waarbij de echtgenoten volgens de fiscale statistiek een gemeenschappelijke belastingaangifte hebben ingediend maar geen deel uitmaken van hetzelfde huishouden volgens de bevolkingsgegevens.

Bovendien wordt alleen rekening gehouden met personen in **privéhuishoudens**. Personen die behoren tot **collectieve huishoudens**, zoals rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, ziekenhuizen, studentenverblijven, gevangenissen, enz. zijn buiten beschouwing gelaten. Die keuze is gemaakt omdat het niet relevant is om de equivalentieschaal toe te passen die wordt gebruikt om het aantal verbruikseenheden van een huishouden te berekenen in het geval van collectieve huishoudens.

De leden van huishoudens waarvan het **equivalent totaal netto belastbaar inkomen gelijk is aan 0**, zijn vóór de opstelling van de statistieken buiten beschouwing gelaten, zoals ook gebruikelijk is voor de statistieken in sectie 1.1 'Fiscale inkomens (aangiften)'.

Het **aantal inwoners** dat in de statistieken van dit deel wordt gebruikt, komt dus overeen met het aantal inwoners, leden van privéhuishoudens volgens de bevolkingsstatistieken, waarvan het equivalent totaal netto belastbaar inkomen niet gelijk is aan 0. Dat aantal inwoners verschilt dus van de officiële bevolkingscijfers in de tabellen van het thema 'Bevolking' op de website van het BISA.

De statistieken in deze sectie worden per **jaar** en per **geografische entiteit** gepresenteerd.

Het jaar komt overeen met het jaar waarin de inkomsten werden ontvangen. Dat is dus het **inkomstenjaar** zoals beschreven in sectie 1.1 hierboven.

De **geografische entiteit** van een persoon wordt bepaald op basis van zijn of haar **wettelijke woonplaats** op 1 januari van het jaar dat direct volgt op het inkomstenjaar. Als de gemeente van woonplaats van een persoon verschilt tussen de twee gebruikte databanken, heeft de informatie in het bevolkingsdossier de voorkeur.

Het **gemiddeld equivalent inkomen per inwoner** wordt berekend door het totaal equivalent inkomen van de inwoners te delen door het aantal inwoners (die behoren tot privéhuishoudens met een equivalent totaal netto belastbaar inkomen dat niet gelijk is aan 0).

Het **mediaan equivalent inkomen der inwoners** is gelijk aan het equivalent inkomen van de persoon die zich in het midden bevindt van de reeks van individuen gerangschikt in oplopende volgorde volgens het equivalent inkomen. De helft van de inwoners heeft dus een lager equivalent inkomen dan de mediaan, de andere helft heeft een hoger equivalent inkomen.

In vergelijking met het **gemiddelde inkomen** heeft het **mediaan inkomen** het voordeel dat het minder gevoelig is voor extreme waarden. Dat betekent bijvoorbeeld dat de aanwezigheid van een beperkt aantal personen met een zeer hoog totaal netto belastbaar inkomen binnen een gemeente minder invloed heeft op de waarde van het mediaan inkomen van die gemeente dan op die van het gemiddelde inkomen. Het mediaan inkomen wordt daarom over het algemeen beschouwd als een betere afspiegeling van het totale inkomensniveau van een bevolking.

1.2.3. Periode en frequentie van de publicatie

De fiscale statistieken van de inkomens worden elk jaar door Statbel gepubliceerd, over het algemeen in het najaar. De publicatie van de tabellen van het BISA volgt doorgaans enkele weken na de publicatie van Statbel. De tabellen in deze sectie worden gepubliceerd zodra de niet-geaggregeerde gegevens uit de IPCAL-database, die door Statbel worden verwerkt, zijn toegekomen bij het BISA.

1.2.4. Interpretatie van de gegevens

Zoals hierboven vermeld, zijn de statistieken over het equivalent inkomen bedoeld om vergelijkingen van de levensstandaard van de bevolking tussen geografische entiteiten of in de tijd te vergemakkelijken. Dat

wordt mogelijk gemaakt door **neutralisatie van de verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden**.

Er moet echter rekening mee worden gehouden dat, gelet op de limieten met betrekking tot de **inkomensdekking** die gedetailleerd beschreven staan in deel D van de sectie 1.1 'Fiscale inkomens (aangiften)' van dit document, het equivalent totaal netto belastbaar inkomen of het equivalent inkomen na belastingen in verschillende mate kan afwijken van het equivalent beschikbaar inkomen, dat de ideale indicator is voor de analyse van de levensstandaard vanuit economisch oogpunt.

De **dekking van de bevolking** is ook niet volledig voor de statistieken in deze sectie. Personen die niet tot de officiële bevolking behoren, worden hier ook niet opgenomen, terwijl personen die in collectieve huishoudens wonen, buiten beschouwing worden gelaten.

De statistieken in dit deel zijn ook gevoelig voor **wijzigingen in de belastingwetgeving en de administratieve praktijken** voor het in aanmerking nemen van belastingaangiften (zie hierboven - deel D van sectie 1.1 'Fiscale inkomens (aangiften)').

Ten slotte gaat de methode die wordt gebruikt om een equivalent inkomen per persoon vast te stellen ervan uit dat **alle leden van hetzelfde huishouden een identiek equivalent inkomen** en dus dezelfde levensstandaard **hebben**. Dat is een hypothese waarover kan worden gediscussieerd¹¹.

Referenties

- > Ghesquière F., O'Dorchai S., 2019. *Égalité entre les femmes et les hommes en Wallonie, Cahier 4: Revenus, pauvreté et dépendance financière des Wallonnes et des Wallons*. IWEPS.
- > Federale Overheidsdienst Financiën, 2013. Fiscaal memo, nr. 25 (update). Van https://financien.belgium.be/nl/Statistieken_en_analysen/analysen/fiscaal_memo
- > Federale Overheidsdienst Financiën, 2015. Fiscaal memo, nr. 27. Van https://financien.belgium.be/nl/Statistieken_en_analysen/analysen/fiscaal_memo
- > Federale Overheidsdienst Financiën, 2019. Fiscaal memo, nr. 31. Van https://financien.belgium.be/nl/Statistieken_en_analysen/analysen/fiscaal_memo
- > Statbel (Algemene directie Statistiek - Statistics Belgium): *Huishoudens - Fiscale inkomens - Documentatie*: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/fiscale-inkomens>
- > Treutens P., 2016. *Fiscale statistiek van de inkomens, een geschikte gegevensbron om de levensstandaard van de Brusselaars te meten?* Focus van het BISA, nr. 14.

¹¹ Die hypothese wordt in vraag gesteld in een publicatie van het Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique (IWEPS) over de gelijkheid van mannen en vrouwen in Wallonië (Ghesquière *et al.*, 2019)

2. HUISHOUDBUDGETONDERZOEK

Het huishoudbudgetonderzoek is een statistisch onderzoek naar de omvang en de samenstelling van inkomsten en uitgaven van een representatieve steekproef van private huishoudens. Deze enquête wordt uitgevoerd door de ADSEI (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie) en dient als basis voor het weging schema van het indexcijfer. Aan de hand van de resultaten van de huishoudbudgetenquêtes wordt een weging toegekend aan alle goederen en diensten die deel uitmaken van de indexkorf. Die producten en diensten worden zo gekozen dat ze zo getrouw mogelijk de verbruiksgewoonten van de bevolking weerspiegelen

Die huishoudens worden uit het nationaal personenregister geselecteerd. Een **huishouden** bestaat uit alle personen die, al dan niet verbonden door familiebanden, gewoonlijk eenzelfde woning betrekken en er samenleven. Een persoon die gewoonlijk alleen woont, vormt een huishouden op zichzelf. Tijdelijk afwezige personen (zoals gehospitaliseerde personen of leerlingen in kostscholen) behoren eveneens tot het huishouden. Collectieve huishoudens (zoals rusthuizen en gevangenis) worden niet in de enquête opgenomen.

Vanaf 1999 werd een continu systeem van enquêteren ingevoerd, waarbij de evolutie van het ontvangsten- en bestedingspatroon aan de hand van **maandelijke steekproeven** wordt gevolgd. Elke maand worden ongeveer 300 huishoudens in het ganse land ondervraagd. In de loop van 2010 werden zo in totaal 3.578 huishoudens ondervraagd. De gegevens die de huishoudens in de enquête verstrekken, worden vervolgens geëxtrapoleerd naar de 4,5 miljoen huishoudens die ons land rijk is. De resultaten zijn bijgevolg benaderende waarden.

De resultaten per huishouden worden verder berekend per **persoon** en per **gewijzigde verbruikseenheid**. Bij de omrekening naar gewijzigde verbruikseenheid gaat men ervan uit dat elk lid van het huishouden niet even zwaar op het gezinsbudget weegt. Zo kost het bijvoorbeeld niet 5 maal meer om een huis te verwarmen voor 5 personen dan voor 1 persoon. Daarom kent men de leden van het huishouden een verschillend gewicht toe: de referentiepersoon telt voor 1, de andere volwassenen in het huishouden voor 0,5 en de kinderen (van 13 jaar of minder) voor 0,3.

De **regionale indeling** gebeurt op grond van de hoofdverblijfplaats van het huishouden gedurende de enquête. Zij gebeurt proportioneel met de bevolking van elk gewest om de gegevens tot op gewestniveau (Vlaams, Waals, Brussels Hoofdstedelijk Gewest) uit te baten, tenzij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat over een grotere steekproef beschikt. Gegevens die betrekking hebben op kleinere geografische eenheden zijn statistisch onvoldoende betrouwbaar. Elke maand worden 35 groepen, waarvan 7 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ondervraagd. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestaat elke groep uit 13 huishoudens; in de andere gewesten uit 12 huishoudens.

De **gegevens** worden verzameld met behulp van huishoudboekjes en een vragenlijst voor de huishoudens. Gedurende één maand (de referentiemaand) registreren de deelnemende huishoudens in een huishoudboekje alle ontvangsten en bestedingen onder diverse rubrieken. Op het einde van de referentiemaand vullen de huishoudens tevens een vragenlijst in, waarin zij retrospectief de grote, niet-courante bestedingen over de laatste vier maanden (inclusief de referentiemaand) optekenen. Naast de vragenlijst voor het huishouden (uitgaven voor duurzame goederen (wagen, televisie, huishoudtoestellen...) van de laatste 4 maanden inclusief de referentiemaand, het bezit van deze goederen, de regelmatige uitgaven, de kenmerken van de woning), is er een individuele vragenlijst die toelaat ieder lid van het huishouden een socio-professioneel profiel en een inkomenscategorie toe te wijzen.

Het **gemiddeld budget** wordt telkens berekend voor het totaal aantal huishoudens dat in de beschouwde groep thuishoort, ongeacht of elk gezin voor elke beschouwde uitgave- of ontvangstrubriek al dan niet voorkomt. Zo is bijvoorbeeld de gemiddelde uitgave voor de aankoop van wagens niet een gemiddelde berekend op de huishoudens die zich tijdens de referentieperiode een wagen aanschaffen, maar wel een gemiddelde over alle huishoudens. Daardoor kan men het gemiddeld budget ook zien als een budget van een fictief huishouden.

Onder **huishoudelijke consumptie** verstaat men alle goederen en diensten, door het huishouden zelf verbruikt of aan een derde geschonken. Giften in natura van andere huishoudens worden niet in de consumptie opgenomen ten einde dubbele opnamen te vermijden. Het verbruik bestaat derhalve uit:

- a) aangekochte goederen en diensten
- b) zelf geproduceerde goederen
- c) goederen ontvangen van de werkgever of van openbare instellingen.

De waarde van de elementen onder b) en c) dient te worden toegerekend in het budget. Dit toegerekend verbruik omvat de geschatte waarde van alle goederen die het huishouden zonder betaling verkregen heeft. Voor de landbouw-, tuinbouw- en veeteeltproducten uit eigen bedrijf wordt de totale oogst als verbruik opgenomen, met dien verstande dat de eventuele verkopen van deze producten van de oogst werden afgetrokken.

Gekochte producten worden geacht verbruikt te zijn op het ogenblik van de aankoop of van de verwerving, ook al werd een gedeelte ervan aan de voorraad toegevoegd of nooit effectief verbruikt (bijvoorbeeld wegens bederf). Ook op afbetaling gekochte producten worden geacht verbruikt te zijn op het ogenblik van de aankoop. Ieder gedurende het onderzoek gekocht product wordt dus voor zijn volle waarde in het verbruik opgenomen, ongeacht of de koopsom al dan niet volledig afbetaald is op het einde van het onderzoek. De bedragen die gedurende het onderzoek betaald zijn ter afbetaling van aankopen gedaan voor de aanvang van de enquête worden niet in het verbruik opgenomen.

Volgens de definitie van het huishoudbudget omvat de **consumptie van de zelfstandigen** eveneens de goederen die het huishouden uit eigen zaak heeft opgenomen of de producten die het zelf heeft voortgebracht en verbruikt in het kader van de uitoefening van een zelfstandig beroep (zoals een bakker die zijn eigen brood verbruikt). Deze goederen zijn in het onderzoek gewaardeerd tegen verkoopprijs, de prijs waartegen het zelfstandig huishouden ze verkoopt.

Kenmerkend in het budget van het zelfstandig huishouden zijn de zogenaamde “gemengde uitgaven”. Het betreft het gebruik van goederen of diensten die gelijktijdig aan het huishouden en het zelfstandig beroep ten goede komen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn voor uitgaven voor telefoon, elektriciteit, huur, onderhoud van gebouwen of gebruik van wagen. Van dit soort uitgaven mag enkel het deel dat werkelijk op het huishouden betrekking heeft in de consumptie worden opgenomen. De aankoop van een product (vb. een wagen) wordt nooit als gemengd beschouwd; het gebruik ervan (vb. benzine of onderhoudskosten) kan wel “gemengd” zijn.

Opmerkingen bij de structuur van de consumptie:

Het hoofdstuk “*Voeding, dranken, tabak*”, heeft enkel betrekking op de thuis verbruikte voedingsmiddelen en dranken. Het verbruik in hotels, restaurants en cafés valt onder “uitgaven in de horecasector”; het verbruik in pensionaten, scholen onder de rubriek “onderwijs” en het verbruik in verzorgingsinstellingen en ziekenhuizen onder de rubriek “Ziekenhuizen en soortgelijke”.

De rubriek “*brutohuur*” omvat de effectief door de huurders betaalde huurgelden en de geschatte netto huurwaarde van de woningen die worden bewoond door de eigenaar of door gezinnen die gratis

gehuisvest zijn. Deze netto huurwaarde wordt vermeerderd met de lasten en de gewone onderhouds-, inrichtings- en reparatiekosten. Verbouwingskosten en de delging van hypothecaire leningen (met inbegrip van interest) worden niet als verbruik, maar als een vorm van sparen beschouwd. Grondbelasting en gemeentebelasting worden enkel in de rubriek “brutohuur” opgenomen in zover ze door de huurders zijn betaald. In dat geval worden ze beschouwd als een supplementaire huur. Door de eigenaars betaalde belastingen worden in mindering gebracht van het bruto-inkomen uit onroerend vermogen

Onder het hoofdstuk “gezondheid”, staan de diverse rubrieken met betrekking tot de geneeskundige zorgen en de farmaceutische producten. De bedragen betaald aan artsen, apothekers, verzorgingsinstellingen en paramedisch personeel zijn niet verminderd met de terugbetaling van de verplichte en vrije verzekering tegen ziekte en invaliditeit en omgekeerd evenmin verhoogd met de rechtstreeks door de ziekteverzekering aan de sector geneeskunde uitgekeerde sommen. Ze geven dus de rechtstreeks door de huishoudens betaalde bedragen weer en hebben geen betrekking op de totale kosten voor geneeskundige verzorging.

Het hoofdstuk “Vervoer en communicatie” omvat eveneens de diverse verkeersbelastingen.

Referenties

- > Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium): Huishoudens - Huishoudbudget:
<https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget#documents>

3. REGIONALE REKENINGEN

3.1. INKOMENSREKENINGEN VAN DE HUISHOUDENS (INR)

De regionale rekeningen werden voorheen voornamelijk volgens de toegevoegde waarde geanalyseerd en weinig volgens de inkomens. Het inkomen per inwoner is een begrip dat, vanuit economisch standpunt, de mogelijkheid biedt om de rijkdom van een gewest te meten.

Dankzij de « regionale verdeling van de huishoudenrekeningen », waarbij de inkomens volgens de woonplaats berekend zijn, wordt deze invalshoek zichtbaar in deze tabel. Het inkomen per inwoner zou geleidelijk de toegevoegde waarde per inwoner moeten vervangen als parameter voor de verdeling van de subsidies, die in het kader van de structuurfondsen van de Europese Commissie worden toegekend.

De huishoudenrekeningen per administratieve eenheid zijn verdeeld in primaire en beschikbare inkomens per gewest. Een andere rechtstreekser benadering van de inkomens is bekend uit de onderzoeken naar de huishoudbudgetten; de resultaten daarvan zijn per inkomensklasse en woonplaats opgenomen in de tabellen op het einde van hoofdstuk V.

Het Europese Systeem voor nationale en regionale Rekeningen (ESR) is een reglementair referentiekader dat gebaseerd is op methoden, definities en nomenclaturen die gemeenschappelijk zijn voor alle Europese Lidstaten. Sinds begin 2001 heeft het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) **de nieuwe ESR 1995 methodologie** aangenomen. Deze methodologie werd voor de nationale en regionale rekeningen op Europees niveau gedefinieerd (zie bijlagen).

3.1.1. DEFINITIE VAN DE VARIABELN VAN DE PRIMAIRE INKOMENSVERDELINGSREKENING

De primaire inkomensverdelingsrekening bestaat uit drie soorten inkomens, waarvan de beloning van werknemers de voornaamste is, en aan de bestedingszijde verminderd met het inkomen uit vermogen. Dit levert dan het saldo primaire inkomens op.

Exploitatieoverschot (B.2n)

Het "exploitatieoverschot" van huishoudens omvat het inkomen uit woondiensten voor eigen gebruik. Voor de woning die het huishouden als eigenaar betreft (met inbegrip van de niet verhuurde "tweede" woning), is dat de geschatte huur die het zou betalen voor het huren van een vergelijkbare woning.

Gemengd inkomen (B.3n)

Het gemengd inkomen omvat enerzijds het door huishoudens behaalde inkomen uit de verhuur van gebouwen en, anderzijds, uit de beloning van zelfstandigen (inclusief van de meehelpende leden van het gezin) die niet kan worden onderscheiden van de als ondernemer gemaakte winst.

Beloning van werknemers (D.1)

Deze variabele, de belangrijkste component van het primaire inkomen van de huishoudens, bestaat uit drie subvariabelen, nl. lonen (D.11), werkelijke sociale premies t.l.v. werkgevers (D.121) en toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers (D.122).

Inkomen uit vermogen (D.4)

Deze variabele bestaat, wat de middelen betreft, uit een aantal subvariabelen:

- > Rente (D.41)
- > Winstuitkeringen (D.42), die verder worden onderverdeeld in dividenden (D.421) en inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen (D.422)
- > Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43)
- > Inkomen uit vermogen toegerekend aan polishouders (D.44)
- > Inkomen uit grond en minerale reserves (D.45)

De activa waaraan dit inkomen wordt ontleend, kunnen zich zowel in België als in het buitenland bevinden.

Onder dezelfde benaming "Inkomen uit vermogen" vindt men tevens twee subvariabelen die als besteding voor de huishoudens dienen te worden geregistreerd, nl. rente (D.41), zijnde de debet-interesten op leningen, en inkomen uit grond en minerale reserves (D.45), zijnde voornamelijk betaalde huur voor gebruik van gronden.

Saldo primaire inkomens (B.5n)

Het primaire inkomen in de nationale rekeningen wordt bepaald als het resultaat van de som van de variabelen aan de middelenzijde verminderd met de som van de variabelen aan de bestedingszijde.

3.1.2. DEFINITIE VAN DE VARIABELEN VAN DE SECUNDAIRE INKOMENSVERDELINGSREKENINGEN

In de secundaire inkomensverdelingsrekening wordt het primaire inkomen aan de middelenzijde aangevuld met drie soorten inkomens, waarvan de sociale uitkeringen de voornaamste zijn, en aan de bestedingszijde verminderd met vier aanwendingsvormen. Per saldo levert dit het beschikbare inkomen op.

Sociale premies (D.61)

De onder deze rubriek vermelde sociale premies hebben enkel betrekking op de toegerekende sociale premies (D.612) die huishoudenwerkgevers hebben betaald aan hun werknemers en die door laatstgenoemden aan hun werkgevers worden teruggestort.

De beloning van de werknemers die aan de middelenzijde vermeld is in de verdelingsrekening van het primair inkomen omvat volgens het ESR 1995 naast de bruto lonen en wedden de werkelijke en toegerekende sociale premies ten laste van de werkgevers. Deze premies zijn in de secundaire verdelingsrekening van het inkomen opgenomen als bestedingen (cf. hieronder, punt 5.5).

Sociale uitkeringen exclusief sociale overdrachten in natura (D.62)

De sociale uitkeringen vormen, samen met het overgedragen primaire inkomen, een belangrijk deel van de middelen. Het ESR 1995 onderscheidt in dat verband vier categorieën uitkeringen: de wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld (D.621), de particuliere uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming (D.622), de uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers (D.623) en de uitkeringen sociale voorziening in geld (D.624).

- > Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld (D.621)

- > Particuliere uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming (D.622)
- > Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers (D.623)
- > Uitkeringen sociale voorziening in geld (D.624)

Overige inkomensoverdrachten (D.7)

Inkomensoverdrachten van andere sectoren naar de huishoudens omvatten twee subvariabelen: de schadeverzekeringsuitkeringen (D.72) en de overige inkomensoverdrachten (D.75).

Belastingen op inkomen, vermogen, enz. (D.5)

De variabele in verband met belastingen bestaat uit een subvariabele betreffende belastingen op inkomens (D.51) en een subvariabele met betrekking tot de belastingen op vermogen (D.59).

Sociale premies (D.61)

De sociale premies worden onderverdeeld in werkelijke sociale premies (D.611) en toegerekende sociale premies (D.612). De werkelijke sociale premies worden verder onderverdeeld in premies die ten laste vallen van de werkgevers (D.6111), van werknemers (D.6112) en van zelfstandigen (D.6113).

- > Werkelijke sociale premies ten laste van de werkgevers (D.6111)
- > Sociale premies ten laste van de werknemers (D.6112)
- > Sociale premies ten laste van de zelfstandigen en niet-werkenden (D.6113)
- > Toegerekende sociale premies (D.612)
- > Sociale uitkeringen, exclusief sociale overdrachten in natura (D.62)

Overige inkomensoverdrachten (D.7)

Inkomensoverdrachten van huishoudens naar andere sectoren zijn opgedeeld naar twee subvariabelen, met name de schadeverzekeringspremies (D.71) en de overige inkomensoverdrachten, niet eerder genoemd (D.75).

Beschikbaar inkomen (B.6n)

Het beschikbaar inkomen wordt bepaald als het resultaat van de som van de variabelen aan de middelenzijde verminderd met de som van de variabelen aan de bestedingszijde.

Beschikbaar inkomen per inwoner

Dit werd berekend in deze tabel om het te vergelijken met de bruto toegevoegde waarde per inwoner die in de vorige tabel is berekend. Het belangrijke onderscheid tussen enerzijds de rijkdom geproduceerd in dit gewest en deze die in handen komt van haar inwoners anderzijds wordt aldus duidelijker.

3.2. UITBREIDING VAN DE INKOMENSREKENINGEN VAN DE HUISHOUDENS

Dankzij de regionale verdeling van de consumptieve bestedingen (cf. infra) is het mogelijk om de inkomensrekeningen uit te breiden op het regionale niveau. Deze uitbreiding heeft als voornaamste doel de besparingen van de huishoudens te bepalen.

De methodologische informatie betreffende deze uitbreiding van de inkomensrekeningen van de huishoudens zijn raadpleegbaar via een onlinedocument op het volgende adres:
https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Regio_reken_invoer_uitvoer_1995-2013.pdf

3.3. REGIONALE VERDELING VAN DE CONSUMPTIEVE BESTEDINGEN

De consumptieve bestedingen vertegenwoordigen het grootste deel van het bruto binnenlands product, volgens de bestedingsoptiek. De tabellen aangeboden in deze sectie tonen de regionale verdeling van deze consumptieve bestedingen.

De methodologische informatie over deze sectie zijn raadpleegbaar via een onlinedocument op het volgende adres:

https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Regio_verdeling_consum_bestedingen_en_gezinsbesparingen_1999-2010.pdf

Referenties

- > Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR)

